

juste plectuntur scelerati: ita S. Bernardus serm. 9 in *Psalm.*: *Qui habitat: « Quid ergo, inquit, in insipientium interitum Sapientia credimus placiturum, nisi justissimam suam dispositionem et irreprehensibilem ordinem rerum? Sane quod Sapientia tunc placet, sapientibus quoque placet necesse est universis. » Unde Job ait: « Sibilabit super illum intuens locum ejus: » Deus enim, ut *ibid.* S. Bernardus observat. gaudet cum res quae suo loco collocatur, ut sit ordo et agruus rerum in toto universo. Locus autem piorum est caelum; locus impiorum est infernus. Gaudet ergo cum quisque pietatem in caelo, et quisque impiorum in inferno, eodem et gradu suo pro meritis vel demeritis collocatur: gaudet enim ordine rerum, siquidem ordo est commune bonum totius universi, et consequenter singularum ejus partium.*

Ridet igitur, inquit Cornelius in *Prov.* cap. 1, 26, et subsannat sive exsultat Deus sceleratos et impios sui contemptores, primo, dum eos hostiliter, sed juste pro meritis acriter punit, omnibusque irridendos et subsannandos objicit. Secundo, cum eis sua scelera exprobat, uti immisericordiam exprobrabit impiis a se in iudicii die demandatis. Tertio, dum de illorum justa poena gaudet, factique ut omnes angeli et sancti gaudeant, uti gavisuros de excedio Babylonis dicit S. Joann.

CAPUT VIGESIMUM OCTAVUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Secundam hic causam recenset Job, cur adeo studuerit semper innocentiae: quia haec unica via est ad obtinendam veram sapientiam; quae licet in Dei sinu occulta, inaccessa et inscrutabilis maneat, homini tamen particula illius aliqua communicatur per sincerum timorem Dei: qua particula jubetur in hac vita contentus esse, integra sapientia fructurus in futura Dei visione.

1. Habet argentum venarum suarum principia: et auro locus est, in quo conflatur. 2. Ferrum de terra tollitur: et lapis solutus calore, in aes vertitur. 3. Tempus posuit tenebris, et universorum finem ipse considerat, lapidem quoque caliginis, et umbram mortis. 4. Dividit torrens a populo peregrinante, eos quos oblitus est pes egentis hominis, et invidios. 5. Terra, de qua oriebatur panis in loco suo, igni subversa est. 6. Locus sapphiri lapides ejus, et glebae illius aurum. 7. Semitam ignoravit avis, nec intuitus est eam oculus vulturis. 8. Non calcaverunt eam filii insitutorum, nec pertransivit per eam leaena. 9. Ad silicem extendit manum suam, subvertit a radicibus montes. 10. In petris rivus excidit, et omne pretiosum vidit oculus ejus. 11. Profunda quoque fluviorum scrutatus est, et abscondita in lucem produxit. 12. Sapientia vero ubi invenitur? et quis est locus intelligentiae? 13. Nescit homo pretium ejus, nec invenitur in terra suaviter viventium. 14. Abyssus dicit: Non est in me: et mare loquitur: Non est mecum. 15. Non dabitur aurum obrizum pro ea, nec appendetur argentum in commutatione ejus. 16. Non conferetur tinctis Indiae corilibus, nec lapidi sardonycho pretiosissimo, vel sapphiro. 17. Non adaequabitur ei aurum vel vitrum, nec commutabuntur pro ea vasa auri: 18. Excelsa et emi-

nes in Apocalypsi dicens Apoc. xviii, 20: *Excelsa super eam caelum, et sancti apostoli et prophetae; quoniam judicavit Deus iudicium vestrum de illa.* Quarto, dum eos hostilibus, praesertim demonibus, tradit, qui illos torquendo et cruciando irrideant et subsannant. Fusius haec vide apud Cornelium nostrum supra citatum; et consule quae superius diximus ad cap. xxi, 19: « Videbunt justis, et laetabuntur, » etc. Septuaginta pro, *stringit super eam manus suas*, cum Hebraeo et Chaldaeo legunt, *עצתו על ארצו תאז יפוצו ארצו*, plaudet super eam manibus suis: sicut nimirum victores peracto praelio manibus complois laetant, sibilis vero victae gentis derisum significant, cum summa voluptate pedibus suis substrata intuentes caesa inimicorum corpora, gentemque victam, ac vinculis ad triumphum obligant. Pro verbis autem illis, *et exsultat super illum intuens locum ejus*, Septuaginta legunt, *καὶ οὐρανὸν ἐξ οὐρανοῦ ἐξ οὐρανοῦ ἔσθλαβητ* eum de loco suo, hoc est, cum irrisione sibilove pellet impium de sancto loco, scilicet ipsius Dei: quod cum sensu vulgato facile cohaeret; nimirum Deum a se cum derisu repellere, et pulsam a se cum derisu despiciere, ad rem nostram prope idem est, loci, a quo impius rejicitur, et in quem projicitur, observato discrimine vel successu; in quo est mira proportio atque connexio. Ceterum quis hunc Dei despectum non formidet?

mentia non memorabuntur comparatione ejus: trahitur autem sapientia de occultis. 19. Non adaequabitur ei topazius de Aethiopia, nec tinctura mundissima componetur. 20. Unde ergo sapientia venit? et quis est locus intelligentiae? 21. Abscondita est ab oculis omnium viventium, volueres quoque caeli latet. 22. Perditio et mors dixerunt: Auribus nostris audivimus famam ejus. 23. Deus intelligit viam ejus, et ipse novit locum illius. 24. Ipse enim fines mundi intuetur: et omnia, quae sub caelo sunt, respicit. 25. Qui fecit ventis pondus, et aquas appendit in mensura. 26. Quando ponebat pluvii legem, et viam procellis sonantibus: 27. Tunc vidit illam, et enarravit, et praeparavit, et investigavit. 28. Et dixit homini: Ecce timor Domini, ipsa est sapientia: et recedere a malo, intelligentia.

Ver. 1. 1. HABET ARGENTUM VENARUM SUARUM PRINCIPIA: ET AURO LOCUS EST, IN QUO CONFLATUR. — Premittit Job hoc nonnulla pretiosa et mirabilia, ut gradum sibi faciat ad sapientiae contemplationem, quae sublimissima est; videtur autem amicos suos eleganti et vario rerum excursu velle mulcere ad verae sapientiae studium persuadendum. Tangit argentum et aurum, quorum alterum in modum arboris terrae visceribus infusae a primordio uno in ramos spargitur, qui sunt similes venis in variis corporis partes a natura diductis. Alterum, scilicet aurum, locum habet suum, aetati nostrae si unquam notissimum, in orbe praesertim novo, ubi non modo in glebas terrae permixtas coit, verum alicubi purum defaecatumque in grana crescit; quae aurum aliud natura prius faeculentum, et arte purgatum atque conflatum puritate exaequant: quod est plane mirabile. El quidem coherens est explicatio de auro tam a natura puro conflato, defaecato, quam de artis conflatione opere, ut oratio de mirabilibus Dei operibus vario tenore procurat, cujus scopus est ostendere multa esse in mundo arcana, quae nulla ratione certa fieri videntur; et tamen tandem ratione non carere comperuntur, sed sapientiae Dei summum nunquam posse comprehendere, nunquam homines tam alte posse ascendere. Et haec quidem comparatio a minori ad majus ducitur, quasi Jobus diceret: Eia agile amici mei, rationem et viam inire, qua aurum et argentum lapidesque pretiosi in terrae visceribus inventiuntur, arduum quidem et difficile est ingenio humano; verum est eo perveniri posse, sed tamen id potest jure *arcana* nature appellari. In igitur res obscuras, quae in hoc mundo ornuntur, et humano ingenio eruderantur; sed longe aliud quidpiam est sapientia Dei, quam nemo investigando assequi potest: « Vide tur mihi, inquit S. Hieronymus ad hunc locum, quod per aenigma et parabolam sub horum nominibus metallorum mores hominum et virtutes animorum describat, minime ordinis observationem prophetarum more custodiens. Argenti vero et auri vocabulum secundum auctoritatem Scripturarum verbi eloquium et sensus animi judicare voluit. Haec disserentes, nos ita dicamus: *Habet argentum venarum suarum principia, et auro locus est, in quo conflatur.* Vena argenti, id est initium eloquii, ab animae sensibus oritur: sensus vero

argenti rationis ac sapientiae judicio fabricatur, et ut sit optimus, ab igne divinae examinationis probatione conflatur. » Eodem fere sensu S. Gregorius lib. XVIII *Moral.* cap. xiv, hunc locum explicat dicens: « Hujus spiritualis auri locus non est profecto alius quam catholica Ecclesia; et hujus argenti vena non est alia nisi Scriptura divinitus inspirata; ad cujus gnomem universa quae corde credimus ad justitiam, aut ore confitemur ad salutem referenda sunt. »

Hujus porro mimerae locus dicitur, in quo et argentum purius, et aurum invenitur pretiosius, est status religiosus, uti bene probat Alvarez noster de Paz tom. I, lib. I, part. III: Sicut enim, inquit, in venis argenti et auri aliqua receptacula inveniri solent plena metalli purissimi, quae erumpente metalli vocantur, in quibus auri argentei major et purior est copia quam in aliis venis partibus, quae metalla haec continent lapidibus et terrae permixta: ita in hac vena verae sapientiae et verbi Dei, quae est sancta mater Ecclesia, vitam religiosam et a curis rerum mundanarum avulsam reperimus tanquam metalli thecam, in qua et argentum sermonis pulchrius et efficacius gignitur, et aurum sapientiae purius effoditur. Sapientia cor mundum amat, et mentem curis saeculi vacuum in sui domicilium requirit: scriptum est enim *Psal.* c, 2: « Psallam et intelligam in via immaculata; » et rursus *Psal.* cxviii, 104: « A mandatis tuis intellexi, » quia vita munda et immaculata ad divinarum custodiam mandatorum aditum scientiae aperit, ut in abdito cordis introeat. Unde Cassianus *Collat.* XIV, cap. ix, egregie ait: « Et ideo si scientiae spirituali sacrum in corde vestro vultis tabernaculum preparare, ab omni vos vitiorum contagione purgate, et curis saeculi presentis exuite: impossibile namque est animam, quae mundanis vel tenuiter distentionibus occupatur, donum scientiae promereri, vel generatorem spiritualium sensuum, argo tenacem sacrarum lectionum fieri. » Anima ergo religiosa mandante cordi et curis saecularibus evacuanda intenta appetissima est, ut auro sapientiae spiritualis ornatur. Eloquium vero ad animas movendas efficax, quod pravos affectus evellat, et bonorum operum desideria plantet, non inter curas divitiarum, inter ambitiones honorum et corporis delicias acquiritur, sed in sanctae meditationis studio, in orationis

In Ecclesia est vena argenti et locus auri spiritualis.

Status religiosus est vena argenti et locus spiritualis.

Argentum eloquii mystici et auri vena divina sapientiae est, in quo conflatur. Vena argenti, id est initium eloquii, ab animae sensibus oritur: sensus vero

ac gemitum frequentia, in afflictione corporis et despectu omnium terrenorum comparatur: quem enim unquam vidisti cupiditatibus servientem, vanis et ineptis confabulationibus vacantem, et suis divitiis et dignitatibus inhaerentem, qui verbo corda permovet, et vitios irrelita in justorum libenter educat? Curie nullum, quare recte dicit S. Gregorius Nazianzenus in *Scitent.*: « Aut docendi munere abstinere, aut moribus vitæque probitate docere, ne alioquin discipulos altera manū trahas, altera repellas: minus tibi sermone opus erit quæ factio opus sunt facienti. Pieter non tam sermone quam penicillo atque exemplo docet. » Cum itaque religio sit meditationis domus, orationis schola, fletuum et gemitum administratrix, deliciarum corporeorum aversatrix, honorum ac divitiarum contemptrix, omniumque virtutum magistra, utique cultoribus suis verbum potens administrabit; quod adjunctum operi cordium secularium duritiam emollit, et ad Christi pauperis et patibulo affixi imitationem impellit. Oratur nimirum anima in religioso statu argento et auro, quia eam vitam proficitur, cui a Domino sapientia vera, et eloquium castum et velut igne examinatum conceditur.

2. FERREUM DE TERRA TOLLITUR: ET LAPIS SOLUTUS CALORE IN AS VERTITUR. — Ferrum quoque postquam dudum latuit sub terra tandem eruitur, et a scoria purgatum ad usus hominum adaptatur: similiter ex certo quodam lapide metallico in ferream injecto vi caloris agentis æs eliquatur; hic autem lapis vocatur *cadmia* teste Plinio lib. XXIV, cap. x et Galeno lib. IX *Simpl. medic.*: Dioscorides quoque lib. V, cap. x docet ex pyrite et lapide conflare metallum æris: vide Franciscum Valesium *De Sacr. Philos.* cap. XLIX. Sensus ergo Jobi est, q. d. Horum omnium, uti et sequentium mirabilium locus, materia et origo inventu sunt facilia; sed non ita sapientia: primi enim undecim versiculi hujus capituli pendunt ex vers. 12, ad quem referuntur. Ex hoc autem et precedenti patet, aërem eruenti, purgandi et fundendi metalla esse antiquissimam.

Mystice quatuor metalla prædicta sic exponit S. Gregorius, ut *argentum* sit sacra doctrina, *aurum* martyrum charitas, *ferrum* soliditas proborum, *lapis* cor durum solum a Deo, et resonans jam ut res verba divina: vide hæc apud eundem pulchre ac fuse deducta et moralizata lib. XVIII *Moral.* cap. XXVII. Breviter S. Hieronymus ad hunc versum: « Fortitudo, inquit, quæ *ferri* nomine appellatur, est, quæ terram, id est æris nostræ malitiam, in nobis tollimus, *lapis* quoque nomine cordis figuratur durities, quæ per calorem et fervorem fidei resoluta mollescit, ut primum possit in se verba scribentis recipere: deinde velut in *æs*, quod canorum est, merito sanctitatis proficiens, ad laudes et gratias Deo offerendas fidei soliditate proficiet; » hoc autem totum fit igne exarscentiæ et corruptionis ardore, quo durus ut

Mystice quatuor metalla exponit S. Gregorius, ut argentum sit sacra doctrina, aurum martyrum charitas, ferrum soliditas proborum, lapis cor durum solum a Deo, et resonans jam ut res verba divina: vide hæc apud eundem pulchre ac fuse deducta et moralizata lib. XVIII Moral. cap. XXVII. Breviter S. Hieronymus ad hunc versum: « Fortitudo, inquit, quæ ferri nomine appellatur, est, quæ terram, id est æris nostræ malitiam, in nobis tollimus, lapis quoque nomine cordis figuratur durities, quæ per calorem et fervorem fidei resoluta mollescit, ut primum possit in se verba scribentis recipere: deinde velut in æs, quod canorum est, merito sanctitatis proficiens, ad laudes et gratias Deo offerendas fidei soliditate proficiet; » hoc autem totum fit igne exarscentiæ et corruptionis ardore, quo durus ut

lapis peccator in æs sonorum liquatur. Vides igitur quot mala auferat ignis ille artificialis, quot bona introducat; proinde si desit animaversio, nis flamma, et impura non purgantur, et inchoata non perficiuntur; frigida non calefiunt, dura non liquefiunt, aspera non leniuntur, neque quid boni poterit in rebus humanis reperiri. *Ferrum* itaque de terra tollitur, quando ex molli et imbecilli homine Dei gratia fit vir ad virtutis arduitate superandam robustus; et *lapis solutus calore in æs vertitur*, quando ex duritie cordis lapidea, Spiritus Sancti ardore liquecens, facibus culpæ secretis atque rejectis, novus Dei robore ad labores duratur atque fulebitur.

3. TEMPS POSCIT TENEBRIS, ET UNIVERSORUM FINEM ÆS CONSIDERAT; LAPIDEM QUOQUE CALIGINIS ET UMBRÆ MORTIS. — Deus, inquit, certum et determinatum tempus constituit tenebris, hoc est metallis aliisque rebus in tenebris latentibus, quandoquid latere et occultari pro qualitate et exigentia nature suæ debeant, donec ea certis indicibus prodit, ut ad utilitatem hominum, propter quos facta sunt inferiora omnia, in lucem producantur: ipse quoque finem et consummationem omnium rerum istarum considerat, exacte sciens quando et res ipsæ in genere suo perfecta, et quando duraturæ sint. *Lapidem quoque caliginis*, id est gemmas et lapides pretiosos in densissimis et profundissimis tenebris ac subterraneis terre visceribus quasi in umbra mortis absconditis videt Deus, et suo tempore erudat, et profert in lucem: ita Olympiodorus. Duo in primis consideranda sunt data a Deo tenebris et umbræ mortis, nimirum et pretiosa queque sive auri, sive lapillorum, aut margaritarum in orientis occidentisque latebris abstrusa, et simul incolarum animæ, non abs re ob ignorantiam et errorum caliginem vocatæ *lapides caliginis et mortis umbra*. Ad nec lapillorum pretiositas, nec ladorum illorum animæ perpetuis erant tenebris occultandæ; sed Deus eorum tenebris terminum posuerat, et infinita sapientiæ suæ vi ordinarat, quando sedentibus in regione umbræ mortis lux veritatis apparitura erat. Non disjungit in sua consideratione Dominus tempus adducendi in lucem auri lapillorumque præhositatem et animas Indorum; sed simul ut a radiibus montium, a cubilibus draconum dedit posse trahi in lucem orientales occidentalesque divitias; dedit etiam ab umbra mortis et densissimis ignorantie tenebris revocari posse animas Indorum, et ad veri fidei dem et agnitionem adduci. Sequitur:

4. DIVIDIT TORRENS A POPULO PEREGRINANTE EOS QUOS OBLIUS EST PES EGENTIS HOMINIS, ET INVIVOS ALIQUI, INQUIT, TORRENS SEPARAT INCOLAS A PÆGRINIS, FACIENDE TERRAM INVIVAM, ITA UT EGENTES MENDICI, QUI OMNIA PERVAGANTUR, EO NON TRANSEANT. q. d. Licet hi populi aliis hominibus exteris incongniti sint, Deo tamen optime noti sunt, qui aliquando iter ad eos pandet, ut fecit hoc sæculo in

Ignis utilitas maxima.

Verba 2.

Donc certain temps constituit tenebris, hoc est metallis aliisque rebus in tenebris latentibus, quandoquid latere et occultari pro qualitate et exigentia nature suæ debeant, donec ea certis indicibus prodit, ut ad utilitatem hominum, propter quos facta sunt inferiora omnia, in lucem producantur: ipse quoque finem et consummationem omnium rerum istarum considerat, exacte sciens quando et res ipsæ in genere suo perfecta, et quando duraturæ sint.

Hispaniam auro quærent, in Indiam ædem vocant.

Simul enim auro Indiam et tenebris ignorantie Dei educti.

Phison quid significet.

Verba 4.

Maria et torrentes separant regionem.

Phison versus Filii Dei.

Indias peruanam et mexicanam. Hic locus in Hebreo valde intricatus est, et diversimode illum varii interpretantur, ut videre est apud Stumicam: polestantem sic verbi, eripit torrens a peregrinante, quem torrentem merito confert Ingo cardinalis cum torrente sapientiæ, quippe inter quærendas abstrusas orientis occidentisque divitias sapientiæ christiane torrens erupit a populo peregrinante, nimirum populo Hispano et Lusitano in illis regionibus peregrino, et adventitio, qui fidei notitia, discebat et dividit regionum incolas, eos nimirum, quos obliuis est *pes egentis hominis*, hoc est pes apostolorum pauperum; de quibus Isaias ait cap. LI, 7: « Quam pulchri super montes pedes ammittant et prædicantis pacem! » vel, ut ex Hebreo legit cum Procopio et Eusebio Leo Casarius, ammittant et prædicantis Jesum. Hi pedes quasi obliuis sunt Sinas, Japonias, Peruanas et alias remotissimas et pene inaccessas regiones præcipue pauperibus hominibus: quis enim spiritu pauper indagasset prima auri divitiarumque incunabula? et quis censu pauper posset pervenire ad illas regiones, ad quas non sine ingenti sumptu in navibus comparandis pervenitur? etenim ubi tantum fuit *pes pauperis*, oblivioni date sunt remotissimæ orientis occidentisque regiones; ut ubi pes divitum coepit apparere, hoc est, ubi Hispani et cænsu et animo et cupiditate divites apparuerunt, cooperuntque mundi thesaurus investigare, omniæque nature repagula revellere, indomita maria domare, draconum cubilia versare, terre viscera scrutari, et solis cunas et sepulcra lustrare, statim a peregrinante hoc populo per mundi extrema christiane sapientiæ torrens exundat, qui cum auro et gemmis animas simul Indorum eruit a mortis umbris, ita ut non pervenerit auri cupiditas, quo non etiam simul ingens Dei sitis, ac saluti animarum zelus penetrarit.

Hispaniam auro quærent, in Indiam ædem vocant.

Simul enim auro Indiam et tenebris ignorantie Dei educti.

Phison quid significet.

Verba 4.

Maria et torrentes separant regionem.

Phison versus Filii Dei.

Hevilath: quamobrem subdidit dicens de hæc spiritali Hevilath, quod illic est aurum, » etc.: ex quo enim aurum et gemmæ orientis venerunt in notitiam, simul apparuit sapientiæ divine fluvius regionis rigans in fructus vite; nec potuit avaritia humana eo ducti, qui non simul christiane fidei scaturigo perveniret. Præclare notabat Plinius: « Imus in viscera terre et in sedes manium, opes quærimus, ille nos ad inferos agunt: » hæc ille in *Proem.* lib. XXIII; et deinde cap. IV ubi agit de naturali ratione inventendi aurum: « Eo tendit avaritiæ ardor, et nihil immotum maneat, dum aurum innotescat, ipsos altissimos montes excavat, reversat, naturæ leges evertit, sollicitat manium sedes, inferos ipsos pulsat, imo et premit. » Et quis affectus hunc avaritiæ ardorem superabit? unus sane affectus amoris in Filio Dei erga suos homines reperitur, qui avarorum in querendo auro ardorem longe excedat, siquidem illorum furor ipsam terræ viscera rimatur nature repagula rumpens, et pene ad sedes manium et inferos ipsos penetrat, ut aurum inde extrahat. Ast Dei nostri amor et celo descendens in terris visus est, imo in corde terre abditus inviolabilis tartari leges everit, vectes ferreos confregit, tenebris inferorum spelæis lumen intulit, ut sibi inde acquireret hominem qui perierat; id quod apud Ecclesiasticum cap. XXV, 43 clamat incarnata Sapientia: « Penetrabo omnes inferiores partes terræ, et inspiciam omnes dormientes, et illuminabo omnes sperantes in Domino. » Nunquam avaritiæ ardor pervenit eo quo pervenit Dei Filius; ut hominem quaerit, penetrat viscera terre, vere it in sedes manium, et evacuat ipsa inferorum sedes, nature repagula et leges everit.

De hoc divini amoris ardore ait Jonas cap. II, 6: « Pelagus operuit caput meum, ad extrema montium descendit, terra vectes concluderet me, » ubi Glossa notat: « In Christo homine quasi caput Christi animarum montium, ubi anime hominum sub diaboli potestate tenebantur: isti sunt *vectes*, qui prohibent animas ab inferis exire; hos vectes frangit Dominus, et eos qui clausi tenebantur liberat. » O divinisima Dei nostri avaritia, non pro auro, sed pro homine suo acquirendo penetrat omnes inferiores partes terre, nigri tartari spelæis lumen primum invehit, omnia everit repagula, extrema montium pulsata, atque inferorum sedes evacuat. Nescio si hæc respiciat Isaias dicens cap. XI, 8: « Delectabitur infans ab ubere super foramine aspidis; et in caverna reguli, qui ablatulus fuerit, manum suam mittet: » erat apud veteres tristissima et receptissima persuasio, scilicet *spæcis*, ubi aurum gignebatur, dracones et serpentes venenatissimos incubare; neque adeo evidentes periculum portit ardorem avaritiæ resurgere, quo minus horridos terre hiatus de draconum veneno suspectos intrarent homines, ut inde divitias eruerent. Quantum hoc ad Dei nostri amorem? qui innocentia

qui avaritia sua irrogat aurum avaritiam.

Christi zelus animarum superat avaritiam amorem divinarum.

Christus animarum montium, ubi anime hominum sub diaboli potestate tenebantur: isti sunt vectes, qui prohibent animas ab inferis exire; hos vectes frangit Dominus, et eos qui clausi tenebantur liberat. » O divinisima Dei nostri avaritia, non pro auro, sed pro homine suo acquirendo penetrat omnes inferiores partes terre, nigri tartari spelæis lumen primum invehit, omnia everit repagula, extrema montium pulsata, atque inferorum sedes evacuat. Nescio si hæc respiciat Isaias dicens cap. XI, 8: « Delectabitur infans ab ubere super foramine aspidis; et in caverna reguli, qui ablatulus fuerit, manum suam mittet: » erat apud veteres tristissima et receptissima persuasio, scilicet spæcis, ubi aurum gignebatur, dracones et serpentes venenatissimos incubare; neque adeo evidentes periculum portit ardorem avaritiæ resurgere, quo minus horridos terre hiatus de draconum veneno suspectos intrarent homines, ut inde divitias eruerent. Quantum hoc ad Dei nostri amorem? qui innocentia

infans aspidum foramina ludibundus intravit, ut detentos ibi sanctorum spiritus liberaret. Item ita pulchre depingit D. Damascenus orat. in Sabb. sanct. dicens : Natus datusque nobis puer, in foramen aspidum descendens vexat, interimitt, perdit arrogantem illum magnaque jactantia insolentem. Nunc inferorum sedes cœlum quoddam efficitur : infima terræ luce complentur, cœcisque visus restituitur. » Nullum draconum cubile, nullum aspidis foramen tam horridum avaritia sollicitat, ut aurum inde extrahat, quo longe horribilius Dei Filius non sit ingressus, ut lucem suam ipsis inferorum tenebris invehens captivum hominem liberaret. Remolissima et inaccessa orientis et occidentis claustra perripuit hispana avaritia, ut de montium visceribus, de præruptis, de spelæis draconum, de aquorum abyssis aurum eriperet, et gemmas ac lapillos pretiosos erueret; sed dum ad inaccessas nationes auri causa pergringantur hispani, cœlestis doctrine copiam remotissimis illis nationibus refundunt. Et visus est erumpere fluvius de fontibus Salvatoris inter eos, quo solus ditescere cupiens animus invisit, ut ingeniose Bæza noster speculatur lib. XVI, cap. XIV.

Vers. 5.

5. TERRA, DE QUA ORIENTAT PANIS IN LOCO SVO, IGI SUBVERSA EST. — Septuaginta vertunt, γῆ δὲ ἀστὴρ ἐξολώνθη ἀγρός, ἡ ἀστὴρ ἀυτῆς ἐστὶν ἀγρός, terra ex ea egredietur panis, de subversis ea versatum est sicut ignis; Græci vel de insito calore ad procreandas segetes apto accipiunt, vel priorem partem de terra frigifera, secundam de sulphurea; S. Augustinus reddit hoc modo, terra, de qua egressus est panis, et eam incensurus est. Significat terram fertilem et frumentum feracem temporis progressu reddi sterilem et adustum; aut eadem terra, quæ superne frumentum profert, inferne sulphurea est et ignea, ac proinde sterilis et infrigifera, ut sensus sit : Sub terra, e qua frumentum egreditur, versus est locus, ut sit igni similis, hoc est igneus, aut sulphureus. Non modo lapidum caliginis et aquam occultissimam, sed etiam ignem absconditum et latentem Deus in lucem evocat; quod factum fuisse constat, quando Deus in vindictam nefandi peccati pluit ignem et sulphur de cœlo super Sodomam et Gomorriam, quo terra illa prius frumentum rerumque omnium feracissima plane subversa et sterilis effecta fuit : idem quoque aliis ex causis fieri compertum est, ut cum terra uberima et panis feracissima igni ex ea orto subvertitur, et tota sterilescit. Quod naturaliter fieri potest, si terra fuerit cavernosa, et sulphur intrinsece aliat, ac ventorum flatibus pateat : ventus enim cavernis inclusus diu collectatus concipit ignem, quem subito erumpere necesse est, et agrum vastare ac sterilem efflicere, quemadmodum superioribus hisce annis cum magno vicinorum damno contigit Vesuvio et Ætnæ montibus, e quibus cum ingenti fragore erumpentes flammarum et cinerum gurgites vicinos longe lateque agros subverterunt, et multis pagis oppidisque vastitatem in-

Terra incensum sub igne comburitur et sterilescit.

tulerunt. Sanctus noster juxta superiorum versus explanationem ait hic ostendi alium modum, quo Deus aperit latentes in terræ visceribus thesauros : ut enim aquis utitur torrentibus ut terram excavet, et inde metalla pretiosa nitentesque lapillos effodiât; et ventis, ut terra gravi concussa motu suas humanis oculis divas ostendet : sic etiam igne, qui ubi silvas corripuit, suo ardore liquefecit metalla, quæ ab illius calore soluta defluerunt non secus atque aquarum rivuli, ut de Pyreneeis montibus tradit Diodorus lib. VI; unde noverunt homines metallorum ibi latere venas, quæ deinde variis modis scrutati sunt : quare terra frumenti ferax, et agriculturalum vomere antea subacta, ab igne subversa, non jam frugum exultit, sed auri argentique proventus. Unde sequitur :

6. LOCUS SAPPHIRI LAPIDES EJUS, ET GLERIE ILLIUS AURUM. — Rationem reddit cur terra illa frumenti minus ferax facta sit, quia nimirum in istiusmodi locis processu temporis virtute nimii caloris atque flammæ ardentium terra nimis induratur, ita ut inter alios nullius pretii lapidis jam illic generentur sapphiri alique lapilli pretiosi, qui per caloris vehementiam isthic decoquantur; atque ex eadem causa glebe illius antea tritici feraces nunc in auri massas indurantur, ita ut possit eis aurum eliquari. Unde hominum ardens avaritia non sinit agros illos agriculturalum operi servire, cum a sapphro atque auro major quam ab alia quacumque semente possit sperari proventus : videmus enim terras agriculturalum usibus quondam opportunas, metallorum purgamentis et cineribus plenas, quas neque vomer subigit, neque carpunt armenta. Sapphirus autem gemmarum præstantissima atque pulcherrima est, neque nisi in terra que sit auri ferax reperitur. Glebe vero illius loci ubi sapphiri generantur dicuntur aurum, quia nempe in iis aurum crescit.

Habet autem sapphirus nomen a pulchritudine, nam ספיר sapphir, ut doctissimus ait Hieronymus, hebreo syroque sermone pulchrum sonat; effecti quoque sapphiri eximia formositas, ut olim gemma gemmarum diceretur, ut notat Abulensis in Exod. cap. XXVIII, quod ejus decus lapidum aliorum splendorem atque dignitatem superare videatur. Species autem colorum sapphiri est ejusmodi, ut perspicue sacrorum hominum vitam ante oculos subjiciat, est enim cerulei coloris gemma, quæ serenum cœlum representat, et a sanctis litteris colligimus Exod. XXIV, aureis guttis interstructa, scintillante lumine, ut cœlum te videre putes fulgentibus stellis aptum et distinctum; hinc Theophrastus : sapphirum nominat κρυσθαλλόν, aureis notis variatum, ut intelligamus sacros homines cœlestem agere vitam operibus virtutibus undique radiantem. Præterea videmus antiquissimis quoque temporibus hanc multis nationibus mentem fuisse injectam, ut sapphirum eximium quiddam, sacrum et augustum putarent : e Supremam, inquit Ræus lib. II De Gen. cap. II, olim

Dens diversis modis latente in terra thesaurus pro dicit.

Vers. 6. Terra auriferæ et gemmariferæ cur dicitur frumenti minus ferax.

Status religiosus reddit hominem anxi gemmarumque spiritualium feracem.

Sapphirus gemmarum præstantissima quæ conditionis sit.

Vers. 7. Auri et gemmarum locus abstrusus.

sapphirum apud homines auctoritatem habuisse et apud divos gratiam ipsa perhibet antiquitas : » dicit apud divos, quod tum gratum atque jucundum esse numinibus sacrificium opinarentur cum offerretur in sapphro. Quin et multi prodiderunt ea gemma et imperium summum et sacerdotium significari, quod primum a sacris Ægyptiorum litteris profectum ad alias gentes manavit; hinc ortam esse consuetudinem voluit, ut purpuratis patribus recens in numerum cardinalium ascitis summus Pontifex sapphirum mittat, ut constat eos Ecclesie esse principes, sacerdotio insignes, fundamenta sanctæ civitatis, tolos sapphirinos cœlestesque esse debere, cum apostolorum gradum excipiant; quos ut aureos æthereosque sapphirus in Ecclesie fundamentis posuit Isaias, cap. LIV, 11.

Sapphirus quid tropologicè.

Tropologicè sapphirus cœlestia desideria significat. Locus autem, hoc est animus, ubi ea desideria generantur, auri, id est sapientiæ spiritualium que ditavitur ferax est. Versum hunc nos alter Alvarez de Paz tom. I, lib. I, part. II, cap. XXIX, ita pulchre applicat viro religioso dicens : Eras in seculo, o religiose, terra si forte non sterilis et infrigifera, sed ad summum de qua oriebatur panis, quia aut bonis temporalibus abundabas, aut nobilitate fulgebas, aut scientia et litteris splendebas : hæc tibi apud tuos aliquem honorem, nonnullam laudem afferbant, sed divini amoris igne concepto veluti fuisi subversus, dum hæc omnia, que mundus amat et veneratur, tanquam vilissima stercora pessumdedisti, et abominatus es. Jam divitias in paupertatem convertisti; jam aut nobilitatem ingenitam, aut dignitatem industria quesitam pro vilissimis religionis obsequiis vendidisti; jam copiosas bibliothecas, et jurisperitiam vel alterius scientiæ usum pro simplici libello ad movendum affectum edito, et pro fletu et compunctione commutasti. Igni subversus es; letare tamen, quoniam veniet tempus, et prope est, quando locus sapphiri lapides tui, et glebe tue aurum, quando scilicet mundanis rudieribus hujus splendoris effossis, et jacto supra petram cordis tui humilitatis fundamentum, sapphiri, id est sapientiæ cœlestis, et auri, hoc est charitatis et omnium virtutum structura consurgat. Tunc non apud tuos tantum, sed apud universos in honore et admiratione eris, et quod optabilis est, ipsum honorem et admirationem contemnes; tunc eris utilis et fructuosus non paucis hominibus, qui ex tuo splendore pendebant, sed universe Ecclesie Dei, quam sanctitatis exemplo, orationis vigore et verbo predicationis juvabis. Sic ille.

Status religiosus reddit hominem anxi gemmarumque spiritualium feracem.

Vers. 7. Auri et gemmarum locus abstrusus.

7. SEMITAM IGNORAVIT AVIS, NEC INTUITUS EST EAM OCULUS VULTURIS. — Explicat quam abstrusus sit locus ille, in quo sapphiri et alii lapides pretiosi, aurumque ac metalla generantur atqueveniunt, ut ipsis etiam avibus ignotus sit, atque adeo ne vulturi quidem, visu aliouin perspicacissimo, et odore sagacissimo, aditus ad eum pa-

teat. Allegorice Jesus lapis est sapphirus ab aurifera B. Virginis terra ortus, adeo occultus et inter peccatores latitans, et persecutionum nubibus obductus, ut ad semitam ejus, id est ad ipsius imitationem, oculatissimi et pennati sapientes hujus sæculi, qui et remotissima divinæ solent, minime perlingant; qui enim more volucrum famelicarum ad pastum inhanilium ad terræ delicatias anhelant, ignorant loca deserta, ubi a solitariis contemplatoribus aurum sapientiæ et sapphirus cœlestium desideriorum invenitur. Non sine mysterio quoque nominavit oculus vulturis, quo carnales designantur, ea enim avis, quæ oculos vulturis habet, nequit semitam aquilæ aut nosse aut sequi : ita carnalis homo licet avis sit propter pennas vanæ gloriæ, elationis et superbiæ; quia tamen oculos vulturis habet, ad volatum spiritalem minime potest ascendere, nec ad sapphirum cœlestium desideriorum pervenire. Sunt enim vultures avidissimi terrenorum et carnalium ciborum, ita ut dicat Epiphanius in Phisitol. cap. VII voraciores esse cunctis avibus, adeo ut quadraginta diebus continuè se cibo invento ingurgitent; et Plinius lib. X, cap. VI ait vultures biduo triduoque ante congregati ubi futura sunt cadavera, adeo eorum sunt avidissimi; unde et Martialis dixit :

Cujus vulturis erit hoc cadaver?

Et Origenes hom. 7 in Levit. propterea prohibitas has et similes aves asserit, quia illis semper mortuorum corporum cibus est, et ex mortuis cadaveribus vivunt; qui ergo oculos habent vulturis, ad immunda scilicet morticina et terrena intentos, quantumcumque ad volatum superiorem et spirituales invitentur, proventur et alliciantur, semitam prosperis ignorantes ad ima sese dimittunt et convolant.

8. NON CALCAVERUNT EAM FILII INSTITOREM, NEC PERTRANSIVIT PER EAM LEENA. — Institor est quem mercator negotiationi præficiat, cujusmodi sunt ii qui tabernis a mercatoribus præponuntur, et quibus merces vendende mandantur, qui avidissimi sunt, quia in ipsa lucri cupiditate assidue versantur : quare res eas diligentissime odorantur et scrutantur, in quibus uberrimum questum facere possint. Quamobrem apte ne istiusmodi quidem homines semitæ illam sapphiri calcare dicunt, ut abditissimam esse significet, satis rem abstrusum exaggerans, quam scilicet insitiores (quibus nihil inaccessum urgente avaritia vel impervium) non agnoscat, horum videlicet oculi vulturis acie perspicaciores sunt; quibus apte leena prædæ cupidissimam conjugitur, quæ per sapphiri semitam non irrupere Jobus ait, ut locum volucris, reptilibus et hominibus incognitum inuat. Versus hic cum præcedenti arcanè notat locum sapphiri, ubi cœlestia desideria coalescunt, prudentibus mundi, qui sunt vultures visu perspicaces; avaris, qui sunt institores; sanguinariis,

Christus est saphiro similis carnalis occultus.

Annum sapientiæ et desideriorum cœlestium non invenitur a carnalibus hominibus.

Vultures multo voracior.

Vers. 8. Institor quis.

Collected desideriorum mundi prudentes.

tute non discernimus, uti Job monet, in terra suaviter viventium minime inveniri; hæc autem a magnis Ecclesie doctoribus in medium adducuntur non ad tardandum ullius contentione in paranda virtute sapientie graviorum difficultatum oblectum, sed potius ad languorem et socordiam excutendam, ut in eo omnium, in Jixi, pulcherrima inflammato omnes studio et industria elaborent.

Verz. 14. Sapientia non invenitur in mari vel abyssu.

14. ABYSSUS DICIT: NON EST IN ME; ET MARE LOQUITUR: NON EST MECUM. — Fergit porro dicere ubi non sit sapientia, et ait neque in abyso reperiri neque in vastis oceani gurgitibus, q. d. Ne existimetis sapientiam ex eo esse rerum pretiosarum genere quæ sub aquis nascuntur, et a mortalibus ingeniose extrahuntur: non enim ita se res habet, nam licet gemmas omnes quotquot mare nutrit exemeris arenis in acervos congregatis, ne micam quidem in iis sapientiam reperies. Tropologie, vide quomodo ipsi peccatores sapientia se esse vacuos fateantur: quid namque abyssus et mare significant nisi scientia multitudinem vitii cooperantem et moribus depravatis fœdatam? unde Richardus in Cant. cap. xii, ait: « De hac spiritali sapientia abyssus humanæ sapientie dicit: Non est in me; et mare (id est amaritudo vitiorum) dicit: Non est mecum. Abijcenda est ergo hæc carnalis sapientia, et commutanda pro hac spiritali; et sic emendatur aurum mundum et ignitum, et probatum, ut loquebiles fiamus, et hoc aurum possideamus. » Superba nimirum et arrogans scientia, quam vitia et peccata damnant, homines vere sapientes non facit, sed stultos et cæcos derelinquit: hi profecto sunt qui suaviter et lete vivunt, sicut ille dives epulo, qui Luc. xvi, 19, « induebatur purpura et bysso, et epulabatur quotidie splendide, » a quibus vera sapientia fugit, quæ « non invenitur in terra suaviter viventium: » scriptum enim est Eccl. vii, 5: « Cor sapientium ubi tristitia est; et cor stultorum ubi lætitia. » Non itaque sapientes sunt qui rerum solum naturas cognoscunt, cum eorum cognitio tam exilis sit, ut nec quæ judicat bona suscipiat, nec quæ videt mala repellat: si enim secundum sæculum stultus est, qui videns thesaurum non accipit, et videns præcipitium pedem non refert: quare secundum Deum stultus non erit, qui peccati malitiam cognoscens ei se libens subdit, et virtutis pulchritudinem oro laudans operibus vituperat, et a seipso vite institutione propulsare contendit? Mare igitur, id est animi estus impisque furor infandas opiniones tueri cupientes, prompta illa imminensque impudentia ad oppugnandam veritatem, ille acervus mendaciorum et simulationis abyssus, clare dicunt aureum hæc sapientie fotum nunquam apud se natum, nunquam nascenturum.

In peccatoribus non reperitur vera sapientia.

Verz. 15. Omnes divitias videtur aut pro sapientia.

15. NON DABITUR AURUM OBRIZUM PRO EA, NEC APPENDETUR ARGENTUM IN COMMUTATIONE EJUS. — Nunc agit de sapientie vere inestimabili pretio, quod tantum est, ut illius comparatione vilescant omnia que ab hominibus habentur pretiosa, id quod etiam

ethnici intellexerunt, quo ipsimet vere sapientie exsortes aliquam duntaxat ejus umbram et imaginem obscuram cognovissent: sic Menander ait:

Οὐκ ἔστι σοφία κτήμα τιμωρότερον: Nulla possessio pretiosior sapientia est.

Similiter alius in Floril. incertus auctor habet:

Σοφία δὲ πλεόντων κτήμα τιμωρότερον: Plus opibus ipsis sunt opes sapientie.

Et Sophocles:

Προτίμα ὀδῶν ἀπορήτους ἔργα Κέρδος λαβῆν ἄρατον εὐδὲ νόσσοι: Quæstus non potest major dari quam mens sabacta regulis prudentia.

Sed ipsiusmet Sapientis longe luculentior hæc in re sententiam audiamus, quam ex hoc Jobi oraculo deprompsisse videtur Prov. viii, 11: « Melior est, inquit, sapientia cunctis opibus pretiosissimis: et omne desiderabile ei non potest comparari: » eam deinde sic loquentem introducit viid. vers. 19: « Melior est enim fructus meus auro et lapide pretioso, et geminima meo argento electo: » fructus enim ejus, uti paulo ante dictum est, non viscera terre pariunt virtute colli et calore solis tepefacta, non cavernæ et montes hujus infimi elementi proferunt, non flumina ad mare amarum festinantia edunt, sed Sap. iv, 18, « gratia Dei (in lucem emittit), quæ simul cum misericordia est in sanctos ejus, et respectus in electos illius. » Hic autem respectus Dei, respectus vite sapientie, bonitatis et potentie, quemnam thesaurum in nostris visceribus procreabit, nisi illum, qui omnis virtutis lucem et pulchritudinem et divitias continet? unde non incongrue interrogatus I. Basiliius in Regul. brev. Quisnam esset thesaurus bonus; ille scilicet, qui Dominus eorum regnum comparaverat, respondit: « Sane quidem prudentia omnis, quæ est in Christo, virtutis ad gloriam Dei thesaurus bonus est; » quibus verbis nomine thesauri perfectionem intellexit, quæ breviter appellatur omnis virtutis prudentia, sive sapientia, et hunc thesaurum non auri aut argenti esse, quæ fures effodiunt et furantur, sed omnium esse virtutum et omnium bonorum spiritualium manifestissime explicavit.

Septuaginta pro eo quod interpres noster habet, non dabitur aurum obrizum pro ea, ex Hebræo vertunt, ὃ δὲ αὐτὸν ὀφθαλμοῖς ἀπὸ τῆς γῆς, non dabitur conclusuram pro ea; monet autem S. Gregorius Nazianzenus ita nuncupari divitias, quoniam has diligenter ut tutæ sint concludimus: quare S. Augustinus hoc loco legit, non dabitur aurum pro ea inclusum; hinc in areanis literis avari dicuntur concludentes, qui pecuniam sitientissime colligunt et includunt, de quibus ita loquitur Isaias cap. xxxii, 7: « Fraudulenti vasa pessima sunt, » ubi pro avaro D. Hieronymus fraudulentum verit, ab eorum hominum genio et consuetudine, quod

Fructus sapientie est omnium pretiosissimus.

Aurum hebraico car conclusuram dicitur.

magnarum fortunarum cupidi, struendis fraudibus et machinandis sint obnoxii. Sed ad Hebræi vocabuli vim et significationem propius accedunt eruditi quidam interpretes, qui vertunt parcum, tenacem, avarum: in stylo Isaiæ est כָּלֵל, kelal, quæ vox proprie concludentem significat, a כָּלָל kala, id est conclusit; notat nimirum pius vates avarorum illud genus, qui omnem mentem et industriam collocant in accumulandis omni artificio pecuniis, quas domi ita includunt, ut nihil exire possit ad ullius bonum et utilitatem; auctor vero hujus inclusionis est sine dubio malus demon, et qui terra vescitur serpens, et prono corde ad opes abjicitur: quæ causa fuit, cur antiqui sapientes draconem incubare thesauris dicerent, ut Romanus Clemens in lib. IV Const. Apost. cap. iii, et S. Basiliius Hom. 24, animadvertunt. Vide quæ diximus supr. cap. xvi, 15.

Verz. 16 et 17.

Quare vitrum præferatur auro et gemmis.

16 et 17. NON CONFERRETUR TINCTIS INDIE COLORIBUS, NEC LAPIDI SARDONYCHO PRETIOSISSIMO, VEL SAPHIRO. NON ADEQUABITUR EI AURUM VEL VITRUM, NEC COMMUTABUNTUR PRO EA VASA AURI. — Postquam præferatur sapientia, nempe pretiosioribus præferatur sapientia, nempe tinctis India coloribus, lapidi sardonycho, saphiro, etc., cur etiam vitri mentionem facit, illudque inter gemmas et metalla pretiosissima collocat? Hæc difficultas industriam fatigavit interpretum, et quidem vix rimari datur, cur Jobus inter summi pretii gemmas et metalla vitro fragili tribuam æstimationis principatum. Quid vitro cum principe materia argenti et auri et adamantis? esto gemuletur vitrum venustatem auri et unio-nem, at in soliditate et diuturnitate vincitur: bre-vem enim est vitri ævum, leni spiritus sufflatione tumescit et fingitur, et lævi tactus injuria læditur et frangitur; unde ergo olim vitro tante æstimationis census fuit? Argute Clemens Alexandrinus lib. II Pedagog. cap. iii: « Curiosa, inquit, ac superflua tomatorum in vitro vana gloria: ad frangendum propter artem paratior; quæ simul docet et timere et bibere, » etc. Ex fragilitate, inquam, vitri ejus pretia exoggerantur, nam cum vitrum transparentiam crystalli emuletur, et cum auro et gemmis certet de notris gratia, vincit omnia fragilitate; siquidem et materie natura et ingenio artis ad frangendum paratior est crater ex vitro figuratus, docteq; simul timere et bibere: conscientia enim fragilitatis census est pretiositatis; nec tam quis bibit in vitro vetustum phalerum quam gratum timorem fractionis: potator non fatue satiat appetitum bibendi, quin potum admisceat titillatione blandientis periculi, nec minus deliciarum in cautela fragilis notris in potu vetusti liquoris; non satis sapiunt deliciae, quas aliquis amissionis timor non condit et mellit: tadium movet non voluptatem, quod securissime placet, quia quod diu placuit displicet, nauseam enim ad diuturne possessa: aliquis amissionis metus titillatio concupiscentie est, et ingenium placendi ex opposito auxilians. Ita

ingeniose Celada noster in Judith. cap. 1, § 20.

Est igitur ejusdem sententie amplificatio, quæ veram sapientiam gemmis aliisque rebus pretiosissimis merito aneponit: « Infinitus enim thesaurus est hominibus, quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitia Dei, propler disciplina dona commendati, » ut Sapiens ait Sap. vii, 14: quare infinitus? ideo profecto, quia sapientie thesaurus omnium opum, quæ homini contingere possunt, summa est atque compendium: nam si intima familiaritas alicujus hominis cum rege terreno est honorum, et dignitatum et magnarum divitiarum origo, familiaritas cum rege cœlesti, cujus potentia et largitas in amicos suos infinita, cujus boni non erit initium? Quid deerit illi, qui Deum amicum habet? cujusnam rei indigebit, quem Deus ipsum et ejus gratiam et amicitiam possidet? quis non magno honore illum afficiet, quem Deus in hac vita honore prosequitur, et in illa magnificat, propter discipline perfecte custodiam? Ille ergo sapientie thesaurus pene infinitus est, qui non aliquid speciale honorum gemmas, sed omnia bona amicum continet. Et ideo non minus vere quam audenter ait Prov. vii, 18: « Mecum sunt divitiæ et gloria, opes superbe et justitia: » secum enim aderat vera sapientia spirituales divitiæ, id est omnium virtutum actiones et purissimas voluptates, quæ non ab hominibus verisimul domantur, et ad illud verendum est, ut S. Paulus ait I Thess. ii, sed a Deo ipso suos honorante et extollente suscipitur. Istæ vero virtutum divitiæ non exiles sunt aut moderate, sed opes superbe, id est eminentes et cumulatae, et tales, quæ virum sapientem, et apud homines admirabilem, et apud angelos magnum, et plane beatum efficiunt.

Sed oblectemus nos parumper hujus consideratione thesauri, et forte ipsa consideratio cordis nostri duritiam emolliet, et ad illum querendum excitabit. Possumus autem thesaurum duplicem considerare, quæ scilicet simplicem, quæ magna copia divitiarum unius generis constat, ut auri solius, vel argenti, vel gemmarum, alterum vero multiplicem, qui universas omnis generis divitias, ut aurum, et argenteum, et gemmas, et vasa pretiosa, et vestes, et utensilia domus, et alias opes valoris immensi comprehendit. Huic postremo similem putamus sapientiam, quare eam thesaurum multiplicem sive omnes divitias animæ continentem appellamus; cui nihil omnino ad veram et omnimodam animæ puritatem et sanctitatem comparandam deficiat. Sicut enim qui invenisset illum thesaurum, quem vocamus multiplicem, omnia haberet, quibus et sibi ipsi sufficeret, et sociorum sive amicorum necessitatibus provideret: ita inveniens hunc sapientie thesaurum omnia habet, quæ viri spirituali et angelorum amice, et cœlestis patrie civi, et Dei per adoptionem filio sunt necessaria, quorum possessione et sibi

Sapientia pretiosa omnibus pretiosior.

Infinitus thesaurus sapientie.

Sapientia est thesaurus multiplex, quem qui habet, et sibi et aliis sufficit.